

Opcat-inspektion av Migrationsverkets förvarsenhet i Flen den 7–8 mars 2016

JO:s uttalanden i korthet: I protokollet uttalar JO att Migrationsverket bör tydliggöra förutsättningarna för kroppsvisitation i verkets instruktionsmaterial samt att Migrationsverket omgående bör säkerställa att de förvarstagna får skriftlig information om sina rättigheter. JO avser att fortsatt följa frågor som rör hälso- och sjukvård för förvarstagna.

Inspektionens genomförande

Den 7–8 mars 2016 genomförde föredraganden Lars Olsson, tillsammans med föredragandena Marie-Louise Collin och Ellen Ringqvist (protokollförare), samt notarien Emma Johansson en förannmäld inspektion av Migrationsverkets förvar i Flen.

Inspektionen inleddes med att verksamheten presenterades av enhetscheferna AA (samordnande för förvaret) och BB (Avdelning 2) samt beslutsfattarna CC och DD.

JO:s medarbetare förevisades institutionen och samtalade med sju förvarstagna och sju anställda. En översiktlig granskning av instruktioner, incidentrapporter, beslut om avskiljning och beslut om placering i kriminalvårdsanstalt gjordes, liksom en stickprovsvis ärendegranskning i datasystemet Skapa. Inspektionen avslutades med en redogörelse för de iakttagelser som gjorts, varvid ovan nämnda personer, förutom CC, närvarade.

Syftet med inspektionen

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett så kallat nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas

frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s hemsida.

Uttalanden av JO Renfors med anledning av inspektionen

Protokollet innehåller avslutningsvis uttalanden av JO Cecilia Renfors.

Förvarets organisation

Storlek

Förvaret i Flen har två avdelningar, avdelning 1 och 2, med 25 respektive 20 ordinarie platser. Avdelningarna ligger i två olika byggnader med ett hundratal meter emellan dem. Förvaret har möjlighet att överbelägga med 15 platser, men har sällan en beläggning med fler än två–tre förvarstagna utöver de ordinarie platserna. Ledningen uppgav att de personalmässigt skulle kunna klara av tillfälliga toppar med maximal överbeläggning, men de framhöll att personalresurserna inte bara påverkas av antalet förvarstagna utan även vilka behov de förvarstagna har.

Strax under 1000 personer skrivs in på förvaret per år. Under 2016 hade 163 personer skrivits in på förvaret fram till dagen för inspektionen.

Bemanning

Personalen tjänstgör i team som består av handläggare och handledare. Teamledare tjänstgör kl. 7–23 och har behörighet att fatta beslut i samma utsträckning som beslutsfattarna (se Beslutandeordning för förvarsenheten i Flen, daterad 2016-02-18). Under den tid teamledare inte är i tjänst kan personalen vid behov kontakta Migrationsverkets nationella jour. Inom kort kommer det även att finnas en teamledare i tjänst på förvaret kl. 23–7.

Under kontorstid tjänstgör även ett administrativt team som sköter ärendehantering för avdelningarna. I teamet ingår förvarets två beslutsfattare.

Förvarstider

Personalen uppgav att de inte har tillgång till någon tillförlitlig central statistik över förvarstider, men att det sannolikt kommer bli möjligt att få ut sådan via datasystemet Eskil. Förvarstiderna för Migrationsverkets förvarsärenden överstiger sällan tre veckor. Polismyndighetens förvarsärenden har generellt längre förvarstider. Vid inspektionstillfället var de åtta personer som varit förvarstagna längst tid Polismyndighetens ärenden; två personer hade varit förvarstagna sedan augusti, tre personer sedan oktober, och tre personer sedan december 2015. Samtliga övriga personer hade tagits i förvar under år 2016.

Förvarstiderna ska kvalitetssäkras av beslutsfattare minst en gång per vecka. Förvarspersonalen ska påtala för andra förvarsenheter eller för Polismyndigheten när en förvarstid håller på att löpa ut, även om det formella ansvaret för ett nytt beslut fattas åvilar den beslutande förvarsenheten respektive Polismyndigheten. (Se instruktionen Bevakning av förvarstider och verkställighetskontroll, SI-19/2016.)

I vissa fall ansvarar teamledare och handläggare för kontroll av förvarstiden och för att se till att tvångsåtgärden upphör när förvarstiden går ut (se Beslutandeordning för förvarsenheten i Flen).

Beläggning och placering av förvarstagna

Vid inspektionstillfället var 36 personer inskrivna på enheten. Av dessa var två kvinnor. Migrationsverket var handläggande myndighet i sex ärenden.

Förvarstagna placeras slumpvis på avdelningarna utifrån vad som för tillfället anses lämpligast. Kvinnor och familjer placeras företrädesvis på avdelning 1 eftersom det där finns två rum, med egna toaletter/duschrum, som går att låsa inifrån. I de fall det är en ensam kvinna på en avdelning är personalen mer observanta på hennes situation. Det är väldigt ovanligt med barn på förvaret, men under veckorna före JO:s inspektion var några barnfamiljer som skulle resa med chartrat flyg från Nyköping intagna. Då användes även sällskapsrummet för kvinnor som bostadsrum.

Förvarstagna kan flyttas mellan avdelningarna på grund av t.ex. grupperingar, konflikter mellan förvarstagna eller drogproblematik. Det förekommer även att förvarstagna flyttas till andra förvarsenheter.

lakttagelser vid inspektionen

Fysisk miljö

Avdelning 1 har två våningsplan med bostadsrummen på det övre planet. Avdelning 2 har endast ett våningsplan. Enligt personalen placeras därför personer som behöver extra tillsyn på avdelning 2 om det är möjligt. På båda avdelningarna finns gym, utegård, datorer och besöksrum. Bostadsrummen varierar i storlek och har mellan en och fem sängar.

Avdelning 1 har ett rum med dator och tv som endast kvinnor har tillgång till. Rummet går att låsa inifrån, och enligt personalen används det frekvent av kvinnorna på avdelningen.

I intagningsrummet på avdelning 1 finns värdeskåp, med kodlås, där de förvarstagna kan låsa in sina värdeföremål. JO:s medarbetare noterade att skåp var märkta med de förvarstagnas för- och efternamn.

Information till förvarstagna om rättigheter m.m.

Information i samband med inskrivning

Vid ankomsten till förvaret ska personalen ha ett introduktionssamtal med den förvarstagne då information om dennes rättigheter och skyldigheter under sin vistelse i förvar ska lämnas (se instruktion för personal Inskrivning och introduktion, SI-26/2016, och mall för protokoll Samtal vid ankomst till ett förvar).

Den förvarstagne ska bl.a. få information om innebörden av förvarsbeslutet, rätten att överklaga beslutet, reglerna för offentligt biträde, rätten att underrätta

sin hemlandsmyndighet, samt regler och rutiner för om det börjar brinna, kropps- och rumsvisitationer, egendom som inte får innehas, omhändertagande av egendom, besök, samt rätten till hälso- och sjukvård och dagersättning. Även information om möjligheten att besluta om avskiljning och placering i häkte ska lämnas. Det ska registreras i Skapa att informationen har lämnats och tolk ska användas vid behov. Den förvarstagne ska även få ett lokalt informationsmaterial på ett språk som han eller hon förstår och har rätt att behålla ett skriftligt exemplar av den information han eller hon har fått. Enligt protokollsmallen ska den förvarstagnes angivna hälsotillstånd, mediciner, tidigare vårdkontakter och läkarintyg antecknas.

Vid samtal med personal uppgavs att ankomstsamtalet ska hållas senast dagen efter ankomsten till förvaret. I anslutning till inskrivningen sker en rundvandring i lokalerna där den förvarstagne får kompletterande information om lokala rutiner, t.ex. tider för mat och besök. När denna information lämnas används personalens språkkunskaper.

För tillfället lämnas inte någon skriftlig information till de förvarstagna, men det finns lokala rutiner anslagna på fem språk i bostadsrummen (JO:s medarbetare noterade att det var ordningsregler avseende bl.a. mat, anmälan om besök, rökning, lån av hygienartiklar, städning och tvätt). Migrationsverket håller på att ta fram ett nytt informationsblad som ska lämnas till förvarstagna när de kommer till förvaret. Det kommer att finnas på tio språk.

Ärendesamtal

Personalen uppgav att de i Migrationsverkets förvarsärenden håller ett ärendesamtal med den förvarstagne senast dagen efter inskrivning. Det innefattar mer utförlig information om skälen för förvarsbeslutet och vad som kommer att ske i ärendet.

Återvändandesamtal

När det finns ett verkställbart av-/utvisningsbeslut ska den förvarstagne få information om bl.a. möjligheten att återvända självmant, vilket stöd som finns att få i hemlandet, frivilligorganisationer i Sverige som erbjuder stöd till den som återvänder självmant, och vilka konsekvenserna blir om han, eller hon, inte följer beslutet (se mall för protokoll Samtal om återvändande).

Enligt personalen kan en teamledare besluta att ett återvändandesamtal hålls direkt i stället för ett ärendesamtal.

Information inför avresa

Så snart personalen får besked om tid för utresa lämnar de information till den förvarstagne om bl.a. tidplan och bagageregler. I Migrationsverkets förvarsärenden sker det normalt inom sju till fyra dagar före avresan. Vidare meddelas det offentliga biträdet om utresan. För Polismyndighetens förvarsärenden finns det inte någon rutin för vilken information som ska lämnas

till den förvarstagne, men personalen lämnar på uppdrag av polisen information till den förvarstagne.

Informationsmöten

Varje söndag håller personalen ett informationsmöte då allehanda praktisk information lämnas. Det är frivilligt för de förvarstagna att delta. Mötesanteckningar skrivs och finns tillgängliga på svenska.

Synpunkter från förvarstagna

En förvarstagen ansåg att han inte fått någon riktig förklaring till varför han blivit tagen i förvar, bara att det annars fanns risk att han skulle hålla sig undan. Det var inte känt för alla förvarstagna att det inte längre fanns någon sjuksköterska på förvaret (se under rubriken Hälso- och sjukvård).

Säkerhet och rutiner

Personalen har överfallslarm kopplat till SOS Alarm och polisen. Det kan dock dröja 30 minuter innan någon väktare eller polis är på plats. De förvarstagna har inte någon tillgång till larm.

Suicidscreening

En screening av risken för självmord ska göras i samband med inskrivning, vid avskiljning eller när behov annars uppstår enligt ett särskilt frågeformulär (se instruktion för personal Självmordsprevention, SI-30/2016, och frågeformuläret Risk för självmordshandling). Tjänstgörande teamledare eller sjuksköterska bedömer behovet av extra tillsyn.

Personalen uppgav att suicidscreening utförs av en handledare som har fått särskild utbildning av Migrationsverkets nationella sjukvårdssamordnare. Om den förvarstagne svarar ja på särskilt markerade frågor i frågeformuläret kontaktas hälso- och sjukvården för rådgivning. Vid behov dagtid transporteras den förvarstagne till en psykiatrisk mottagning. Om behovet uppstår under natten har personalen den förvarstagne under uppsikt till dess en transport kan genomföras.

Säkerhetsbedömning

En säkerhetsbedömning av de förvarstagna ska göras i samband med inskrivning på förvaret och inför transportplanering (se instruktion för personal Säkerhetsbedömning och det särskilda formuläret för anteckningar om säkerhetsbedömning av de förvarstagna). Teamledaren gör en första bedömning. Den som är säkerhetsbiträde vid förvaret ansvarar för att en uppföljning görs. Säkerhetsbedömningen ska användas som underlag för att vidta säkerhetshöjande åtgärder genom att t.ex. uppmärksamma personalen på den förvarstagnes våldsamma beteende, psykiska ohälsa eller rymningsrisk, samt för beslut om avskiljande eller placering hos Kriminalvården.

Incidentrapportering

Personalen uppgav att det inte finns någon rutin för vad som ska rapporteras som en incident. Generellt sett rapporteras avvikelser och skickas till

Migrationsverkets säkerhetsansvarige. Det är sällan personalen blir utsatt för våld, men våldincidenter mellan förvarstagna förekommer.

Personalen berättade om två incidenter där förvarstagna skadat sig själva. I båda fallen fördes personerna till sjukhus. Vid inspektionen var en förvarstagen placerad under ständig tillsyn i form av plåstervak. Enligt personalen är denna tillsynsmetod ovanlig.

Transporter

Det finns en instruktion för personal om transporter; Transport – planering och genomförande (SI-4/2016). Ledningen uppgav att det inte görs någon central registrering där det framgår vart transporter av förvarstagna har gått. Sjuktransporter registreras dock i den förvarstagnes dossier.

Det är inte ovanligt att förvarstagna försöker rymma i samband med sjuktransporter. Det är därför viktigt att ha en särskild sammansättning på bemanningen. Ofta bemannas en sådan transport med tre personer. Chefen för Migrationsverkets samtliga förvar har beslutat att en särskild transportgrupp ska inrättas med personal som har fått särskild utbildning.

Tvångsåtgärder

Avskiljande

En förvarstagen som har fyllt 18 år får hållas avskild från andra som tagits i förvar, om det är nödvändigt för ordningen och säkerheten i lokalen eller om han eller hon utgör en allvarlig fara för sig själv eller andra. Beslutet ska omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst var tredje dag. Den som hålls avskild för att han eller hon utgör en fara för sig själv ska undersökas av läkare så snart som möjligt. (Se 11 kap. 7 § utlänningslagen.)

Den som hålls avskild för att han eller hon utgör en fara för sig själv ska hållas under ständig tillsyn i avvaktan på läkarundersökning och därefter stå under tillsyn enligt läkarens bedömning (se instruktion för personal Avskiljande, SI-1/2016). Enligt ledningen finns det inte något beslut om tillsynsfrekvens för förvarstagna som är avskilda av andra skäl.

Vid inskrivningsrummet på avdelning 1 finns ett avskiljningsrum som används av båda avdelningarna. Avskiljningsrummet har fönster med persienner som går att vinkla, en golvfast säng och en väggfast stol. Dörren har en tittlucka. Toalett finns i anslutning till inskrivningsrummet. När någon är avskild finns det alltid personal i intagningsrummet, och om den avskilde står under ständig tillsyn är dörren till avskiljningsrummet öppen. När avskiljningsrummet används blir nya förvarstagna inskrivna på avdelning 2. En förvarstagen på avdelning 2 som ska placeras i avskiljningsrummet transporteras dit med bil.

Ledningen uppgav att ett avskiljande kan ske var som helst i förvarets lokaler, även i bostadsrummen. Utgångspunkten är att avskilda ska ha samma möjligheter till utevistelse och aktiviteter som övriga förvarstagna. En särskild logg

(tillsynsrapport) ska föras över de avskildhetsbrytande aktiviteterna. JO:s medarbetare noterade att den nämnda loggen förs i form av ett tillsynsblad av vilket det framgår tidsangivelser för bl.a. när personen sovit, varit på toaletten eller utomhus. Ett avskiljande i avskiljningsrummet varar, enligt ledningen, normalt några timmar eller över en natt. Som längst har en förvarstagen varit avskild i avskiljningsrummet ca fem dagar. Under 2016 hade förvaret hittills fattat tio beslut om avskiljningar.

Placering hos Kriminalvården

Enligt 10 kap. 20 § första stycket 2 utlänningslagen får Migrationsverket besluta att en utlänning som hålls i förvar ska placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest om utlänningen hålls avskild och av säkerhetsskäl inte kan vistas i Migrationsverkets förvarlokaler.

Placeringar hos Kriminalvården ska inte användas för personer som enbart utgör en fara för sig själv (se instruktion för personal Placering inom Kriminalvården, SI – 24/2016). I beslutet ska tydligt motiveras vad som ligger till grund för bedömningen att det inte är tillräckligt med ett avskiljande. Beslutet ska kommuniceras med den förvarstagnes biträde samt med Polismyndigheten, när polisen fattat förvarsbeslutet. Enligt dokumentet Information till Kriminalvården om person placerad enligt utlänningslagen ska information om bl.a. kända sjukdomar och mediciner och medföljande tillhörigheter lämnas till Kriminalvården.

Ledningen uppgav att man fattat ca 20 beslut om s.k. säkerhetsplaceringar sedan 1 januari 2015. I de flesta fall förs den förvarstagne först till närmaste polisarrest, dvs. till Katrineholm, Nyköping eller Eskilstuna. Förvarspersonalen ska besöka den förvarstagne där så snart det kan ske, vilket normalt blir dagen efter förflyttningen. Då görs en första bedömning av om beslutet om placering ska bestå. Om så är fallet flyttas den förvarstagne till ett häkte. Ansvar för förvarsärendet (inklusive besök av Migrationsverket) kan då överflyttas till en annan förvarsenhet. Den säkerhetsplacerade ska besökas i häktet en gång per vecka för bedömning av om beslutet om placering ska kvarstå. Det förekommer att personer tas tillbaka till förvaret från såväl polisarrest som häkte. Förvarets personal får då normalt muntlig information om personen, eller en skriftlig incidentrapport, av det vakthavande befälet hos Polismyndigheten eller Kriminalvården. Det har även hänt att Kriminalvårdens sjukvårdspersonal har lämnat information till förvarets sjuksköterska.

Vid granskning av beslut fann JO:s medarbetare ett beslut om att en person blivit säkerhetsplacerad på grund av att han bedömdes vara en fara för sig själv. Det framgick att förvaltningsrätten hade upphävt beslutet.

Kroppsvsitation

I instruktion för personal Inskrivning och introduktion (SI-26/2016) anges:

Den förvarstagne och dennes medhavda tillhörigheter ska **visiteras** om detta inte uppenbarligen är obehövt.

I instruktion för personal Visitation (SI-23/2016) anges:

För att personal inom förvaren ska få genomföra visitation måste det finnas skälig misstanke om att personen skulle bära på sig otillåtna föremål. Sådana tillfällen kan exempelvis vara vid inskrivning, efter obevakade besök och då alltid efter individuell bedömning.

Personalen ansåg att det behöver tydliggöras att en kroppsvisitation alltid måste föregås av en bedömning av att det i det enskilda fallet finns skälig misstanke om att det finns otillåtna föremål i kläder eller bagage. Som exempel nämndes när en person kommer till förvaret från eget boende, samt efter besök i vissa fall. Vid inskrivning utförs visitationen genom att förvarspersonalen känner utanpå kläderna och går igenom bagaget. Personalen kan även använda en handhållen metalldetektor.

Rumsvisitation

I instruktion för personal Visitation anges:

Det kan också finnas behov av att genomföra mer ingående kontroller av vissa bostadsrum, om det t.ex. bedöms föreligga skälig misstanke om att det förekommer otillåtet innehav i ett rum.

Personalen uppgav att de inte genomför några genomsökningar av bostadsrummen i syfte att hitta otillåtna föremål, eftersom det skulle vara att jämställa med husrannsakan.

Kontakter med omvärlden

Besök

Varje förvarstagen ska ha möjlighet att ta emot ett besök per vecka, men bör beredas ytterligare möjligheter om lokaler och annan verksamhet medger det (se instruktion för personal Besök (SI-15/2016)). De förvarstagna ska uppmanas att informera personalen om planerade besök. Om verksamheten inte medger besök vid den omedelbara tidpunkten får besök nekas och skjutas fram till den tidpunkt då det kan medges. Besök får inte nekas för att tid inte avtalats eller meddelats på förhand. Beslut om bevakade besök ska vara skriftliga.

Personalen uppgav att nio av tio besök inte är anmälda i förväg, och att besöken i princip är obegränsade i tid. Förvaret fattar ca 10 beslut om bevakade besök per år.

Hälso- och sjukvård

Förvaret har ett låst sjukrum. Där finns bl.a. en brits för undersökning, receptfria värktabletter och plåster, de förvarstagnas läkemedelsskåp och en automat med cigaretter och godis.

De förvarstagna blir inte hälsobedömda i samband med inskrivningen. De tillfrågas inte om de tidigare har blivit hälsoundersökta, och det är enligt ledningen inte heller något som personalen uppmuntrar förvarstagna till i

kontakterna med extern sjukvård. Om en förvarstagen har genomgått en hälsoundersökning ska det registreras i Skapa.

Sedan ca en månad tillbaka finns inte någon hälso- och sjukvårdspersonal på plats på förvaret. En handläggare på varje avdelning är ansvarig för kontakter med extern hälso- och sjukvård. De förvarstagna är enligt ledningen villiga att lämna information om sina hälsoproblem till personalen, vilket är en förutsättning för att få en tid bokad för undersökning på vårdcentralen. Det finns dock inget som hindrar de förvarstagna att själva kontakta sjukvården.

Migrationsverkets nationella sjukvårdssamordnare har i uppdrag att se till att tillgången till en sjuksköterska är likvärdig på alla förvarsenheter. Ledningen uppgav att de vill ha en sjuksköterska på plats fem halvdagar per vecka. De uppgav att samordnaren för Landstinget Sörmland meddelat att vårdcentralen i Flen inte har kapacitet att ha någon sjuksköterska på förvaret.

De förvarstagnas individuella behov av psykologhjälp bedöms av den allmänna hälso- och sjukvården.

Läkemedelshantering

De förvarstagna ansvarar själva för förvaring och intag av sina mediciner (se instruktion för personal Medicinhantering, SI-5/2016). Varje förvarstagen ska ha möjlighet att förvara sina mediciner inlåsta, lämpligen i ett eget värdeskåp i bostadsrummet. Förvarspersonalen har inte något ansvar för att hantera läkemedel. Vissa typer av mediciner kan, efter en individuell bedömning, omhändertas efter samråd med läkare eller annan sjukvårdspersonal. Omhändertagna läkemedel tillhandahålls av personalen. Om det kommer fram att en förvarstagen missbrukar sina läkemedel, tar, eller inte tar, dem i strid med ordinationen ska det omgående anmälas till behandlande läkare eller annan ansvarig sjukvårdspersonal.

Ledningen uppgav att det vid inskrivningen av de förvarstagna kontrolleras att deras läkemedel är förskrivna av en svensk läkare. Läkemedel som förskrivits i utlandet omhändertas, och vid behov kontaktas hälso- och sjukvården samma dag. Personalen gör inte någon bedömning av om det t.ex. är narkotikaklassade läkemedel. Det är inte känt att det har förekommit någon cirkulation av läkemedel på förvaret. De förvarstagna har själva nyckel till sina läkemedelsskåp och de kan få tillgång till dem dygnet runt.

Personalen uppgav att det under den tid som förvaret inte haft någon sjuksköterska på plats har varit bekymmersamt med läkemedelshantering, eftersom det inte finns någon som kan fördela läkemedlen i dosetter. Personalen noterar klockslag och dos för läkemedelsintag i en liggare, men det kan uppstå konflikter eftersom de förvarstagna kan ha svårt att veta vad de tagit. Inom kort kommer en ny rutin som innebär att de förvarstagna ska få förvara sina läkemedel i låsta skåp i bostadsrummen.

Övrigt

Sysselsättning

Flera förvarstagna ansåg att det inte finns någon bra sysselsättning på förvaret. En av dem tyckte det var bättre när han var intagen i anstalt eftersom det fanns möjlighet att jobba där vilket fick dagarna att gå fortare. Såväl förvarstagna som personalen vittnade om att bristen på sysselsättning gör att förvarstagna vänder på dygnet.

Integritetsaspekter

JO:s medarbetare noterade att värdeskåp för förvarstagnas personliga tillhörigheter, plastbackar med omhändertagen egendom och läkemedelsskåp var märkta med de förvarstagnas för- och efternamn.

Personal uppgav att det händer att förvarspersonalen är med i undersökningsrummet vid besök hos extern hälso- och sjukvård. Efter undersökningen får personalen information av vårdpersonalen om den förvarstagnes hälsotillstånd, och hämtar ut eventuella receptbelagda läkemedel.

Polisens blankett för säkerhetsbedömning

I de fall Polismyndigheten ska verkställa en av- eller utvisning vill de ha uppgifter som bl.a. gäller den förvarstagnes medicin, suicidfara, smitta och psykisk status. Personalen uppgav att det är förvarspersonalen som lämnar uppgifterna och att någon sjuksköterska på förvaret aldrig varit involverad i förberedelserna inför en utresa. Ett kryssat nej för smitta innebär endast att personalen inte vet om personen har någon smitta.

Överlämning till Kriminalvårdens nationella transportenhet inför utresa

Personalen uppgav att någon sjuksköterska på förvaret aldrig konsulterats i samband med att förvarstagna hämtats för utresa. Förvaret ombesörjer inte heller att de förvarstagna har tillräckligt med medicin för resan.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser under inspektionen. Ledningen kommenterade enligt följande:

Information till förvarstagna

Personalen lämnar tillräcklig muntlig information vid ankomsten till förvaret enligt en centralt beslutad mall för protokoll över ankomstsamtalet. Personal finns tillgänglig som kan svara på frågor. Ny skriftlig information som ska kunna delas ut till förvarstagna förväntas bli klar före sommaren. Ledningen kunde inte förklara varför den skriftliga information som funnits sedan tidigare inte lämnades till förvarstagna fram till dess den nya informationen är klar.

Personalen har inte någon insyn i Polismyndighetens förvarsärenden och kan därför inte lämna lika mycket information till de förvarstagna om vad som händer i de ärendena som man kan i Migrationsverkets förvarsärenden. Detta upplevs ofta som frustrerande av de förvarstagna. Det händer att personalen kontaktar

polisen för att försöka få svar på de förvarstagnas frågor. Polisen lämnar endast förutsättningarna inför utresa till förvarspersonalen, och det förekommer att de inte får veta något om en utresa förrän polisen kommer för att hämta den förvarstagne.

Suicidscreening

Om den screening som görs inledningsvis ger anledning till det ska den förvarstagne transporteras till psykiatrisk sjukvårdsinrättning. Om sjukvården bedömer att den förvarstagne kan återvända till förvaret görs ingen ny screening av förvarspersonalen. Teamledarna är ansvariga för att bevaka behovet av extra tillsyn.

Fysisk miljö

Det är inte tillräckligt med ett avskiljningsrum, men det finns för närvarande inte några planer på att utöka antalet. Det finns sedan tidigare ett konkret förslag på att förbinda de två förvarsavdelningarna genom en tillbyggnad. Det skulle kunna ge en avdelning med ytterligare ca 20 platser, och tre rum för avskiljning där såväl enskilda personer som grupper skulle kunna hållas separerade från andra förvarstagna. Chefen för Migrationsverkets förvar har dock beslutat att man först behöver se över byggnadsstandarden på samtliga förvar.

Integritetsaspekter

Personalen behöver lämna ganska detaljerad information om förvarstagnas hälsotillstånd för att kunna boka tid för undersökning på vårdcentralen. Det finns inte någon instruktion som reglerar förvarspersonalens roll då förvarstagna besöker hälso- och sjukvården. Utgångspunkten är att personalen inte ska vara med i undersökningsrummet, men det har hänt att sjukvårdspersonal begärt att de ska närvara.

Det är inte meningen att de förvarstagnas namn ska vara exponerade för andra förvarstagna som vistas i lokalerna. Värdeskåpen skulle kunna märkas med dossier-nummer i stället.

Sysselsättning

Förvaret har för avsikt att anställa handledare som ska ha ansvar för organiserad sysselsättning. Tanken är att de bl.a. ska ha attraktiva aktiviteter på förmiddagen för att få de förvarstagna att frivilligt upprätthålla en normal dygnsrytm och motverka att de vänder på dygnet.

Beläggning under sommaren

Under sommaren kommer det att finnas 30 platser på avdelning 1, medan avdelning 2 kommer att vara stängd. De förvarstagna på avdelning 2 kommer att flyttas till avdelning 1 och vid behov kan förvarstagna placeras på andra förvar. Det har tidigare år alltid fungerat bra att ha en avdelning stängd.

Förebyggande åtgärder

Personalen har sociala samtal med de förvarstagna var fjortonde dag. Med dessa och de planerade åtgärderna för att generellt öka aktivitetsnivån försöker de förebygga att de förvarstagna mår dåligt.

Alla medarbetare ska få utbildning i hjärt- och lungräddning inom några månader från anställning.

Vid protokollet

Ellen Ringqvist

Justerat den 30/5 2016

Lars Olsson

Uttalanden

Jag har tagit del av protokollet, som föranleder följande uttalanden från min sida.

Kroppsvsitation i samband med inskrivning på förvarsenhet

Om det finns skälig misstanke att en utlänning som hålls i förvar bär på sig något som inte får innehas får han eller hon enligt 11 kap. 9 § utlänningslagen kroppsvisiteras.

I Migrationsverkets instruktion till personalen i samband med inskrivning anges att den förvarstagne och dennes medhavda tillhörigheter ska visiteras om det inte är uppenbart obehövligt (Instruktion för personal Inskrivning och introduktion, SI-26/2016).

Formuleringen i instruktionen går längre än vad lagtexten och Migrationsverkets instruktion till personalen för visitationer (Instruktion för personal Visitation, SI-23/2016) gör. Migrationsverket bör formulera om instruktionen för inskrivning och introduktion så att den överensstämmer med lagstiftningen.

Skriftlig information om rättigheter i samband med inskrivning

En utlänning ska enligt 11 kap. 1 § utlänningslagen informeras om de rättigheter och skyldigheter han eller hon har som förvarstagen samt om de regler som gäller i förvarslokalerna. Enligt Migrationsverkets instruktion ska förvarstagna i samband med inskrivning få omfattande information om bl.a. sina rättigheter och skyldigheter under tiden i förvaret, och de ska ha rätt att behålla ett skriftligt exemplar av den information de har fått.

Jag har i tidigare beslut, som avsåg personer som hålls frihetsberövade i polisarrest, framhållit att ett frihetsberövande är ett allvarligt ingrepp i den personliga friheten och att det är mycket angeläget att den som har berövats friheten ges information om sina rättigheter. Det är en förutsättning för att han eller hon ska kunna göra dessa rättigheter gällande. I beslutet underströk jag även vikten av att informationen ges skriftligen, och på ett språk som den intagne förstår. (Se JO 2014/15 s. 104, dnr 2572-2013.) Det jag anfört i det sammanhanget gör sig givetvis gällande även beträffande en person som hålls frihetsberövad i Migrationsverkets förvar.

CPT (European Committee for the Prevention of Torture) har uttalat att det är väsentligt att förvarstagna omedelbart får information om sina rättigheter på ett språk som de förstår och att rutinen bör vara att de ges ett dokument där bl.a. deras rättigheter beskrivs på ett tydligt sätt. Ett sådant dokument bör finnas tillgängligt på de vanligaste språken bland förvarstagna. (Se CPT Standards, CPT/Inf/E [2002] 1 Rev. 2015, s. 72, para. 84.)

Av protokollet framgår att de förvarstagna i Flen för närvarande inte får någon skriftlig information om sina rättigheter eller om rutinerna på förvaret, eftersom informationsmaterialet håller på att arbetas om. Migrationsverket bör se till att denna brist åtgärdas omgående.

Förvarstagnas tillgång till hälso- och sjukvård

Enligt 6 och 7 §§ jämfört med 4 § första stycket 3 lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ska landsting erbjuda bland annat utlänningar som hålls i förvar, och som har fyllt 18 år, vård som inte kan anstå, mödravård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Ett landsting ska vidare, om det inte är uppenbart obehövt, erbjuda bland annat utlänningar som hålls i förvar en hälsoundersökning så snart det lämpligen kan ske. I 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:11) om hälsoundersökning av asylsökande m.fl. anges att syftet med hälsoundersökningen är att den ska utmytna i en medicinsk bedömning av behovet av den vård som ska erbjudas enligt nämnda lag.

I betänkandet Förvar (SOU 2011:17) konstaterades att landstingens ansvar att erbjuda förvarstagna den vård de har rätt till inte fungerade. Det framhölls att närvaron av sjukvårdspersonal på förvaren varierade och att landstingen synes ha glömt bort att även psykiatrisk hälso- och sjukvård ska erbjudas. Vidare fördes resonemang om medicinsk bedömning i anslutning till att en person skrivs in på förvaret, samt om läkemedelshantering. I betänkandet föreslogs att Migrationsverket skulle få ett utökat ansvar för hälso- och sjukvården på förvaren (se s. 328 f). JO har, efter att ha inspekterat samtliga förvarsenheter under 2010, framhållit betydelsen av att det finns sjukvårdspersonal på förvaren och att man aktivt arbetar med frågan om hälsovård (JO 2011/12 s. 314 f, dnr 6090-2009). CPT har vidare rekommenderat Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa att en medicinsk bedömning görs av alla förvarstagna när de skrivs in samt framhållit vikten av att hälso- och sjukvårdssekretessen upprätthålls och att förvarstagna inte ska behöva redogöra för sina skäl för att få träffa hälso- och sjukvårdspersonal till förvarspersonal (CPT/Inf [2016] 1, s. 25 para. 39).

Av protokollet framgår att förvarstagna i Flen inte erbjuds någon hälsoundersökning i samband med inskrivningen. Vidare framgår att förvaret sedan början av februari 2016 inte har någon sjuksköterska på plats och att det enligt personalen skapar problem bl.a. för läkemedelshantering. Av protokollet framgår även att förvarets personal måste hantera uppgifter om de förvarstagnas hälsotillstånd. Detta är inte tillfredsställande. Jag avser att vid kommande inspektioner fortsatt följa frågor som rör hälso- och sjukvård för förvarstagna.

2016-05-30

Cecilia Renfors